

Առակներ

ՀԱՑԱԿԵՐ ՓԵՇԸ

ԷՇՆ ՈՒ ՁԻՆ

ՀԱՑԱԿԵՐ ՓԵՇԸ

Անհրավ աշխարքն՝ ախր ո՞վ չգիտի,
Որ լավ շորին միշտ գրլուխ վեր բերի:

Մեկ սարում, չոլում մեծացած օմքին,
Որ դեռ չէր խաբար աշխարքի բանին,
Էկավ մեկ քաղաք, չունքի հարուստ էր,
Տեսավ ամեն մարդ որ զարդարված էր,
Ինքն էլ սկսեց խասից, դումաշից
Մեկ ձեռք շոր կարիլ, ու ոսկու թելից
Յախեն էլ կարիլ: Տեսնողի աչքը
Հետը գնում էր, ու նրա փառքը
Էնպես մեծացավ, որ մեծ ու պստիկ
Ո՛չ ցերեկն էին տալիս նրան մարդիք
Ո՛չ գիշերն հանգիստ. ու տանը թողում:
Հացի կանչում նրան, իրար ձեռից խլում:
Չունքի փալանը նոր էր ու թագա,
Ո՞վ չէր տալ պատիվ նրան համեշա:
Նա լսել էր, որ քաղաքի մարդը
Հացի քոռ կրլի, ու էս մոհբաթը
Որ տեսավ, մտքումն իհիստ շատ զարմացավ:
Հրեշտակ են նրանք, Էնպես, իմացավ:
Քիչ էր մնացել, իր էլած խելքն էլ
Տանիլ տա. ջեբն հո՛ վաղուց դարդակվել:
Շուտով զգաստացավ, խելքը ժողովեց,
«Մեկ փորձեմ սըրանց, մտքումը ասեց,
Ու շորը փոխեց:
Քիչ քիչ գդակի փոստն դուս էկավ ծերիցը,
Մաշկի տակն էլ կախ մնացել կրընկիցը:
Չուխի հո՛ ամեն մեկ թեն ու յախեն

Էնպէս զգգգվել, քըձըձվել ամեն,
Որ ուսերն ու լաշն բաց էին մնացել:
Հազար կարկաստան քամակին կըպել:
Էլ ո՞վ էր գիժը, որ հաց տար նրան,
Բարի լիս տալն էլ ամոթ էր իրան:
Էս փորձն որ տեսավ, իսելքը տեղն էկավ,
Քիչ քիչ ոտ ու գլուխ նորեց, զուգվեցավ,
Տեսնողն անկաջի տակը քորելով,
Ուսերն քաշելով, քուցին անելով,
Տեսավ նրա աչքը որ լիս ա էկել,
Սկսեց սուփրեն նորեն բաց անել:
Ինչ տուն որ նրան սըֆթա կանչեցին,
Հետն էլ շատ դոնադ, մեծ մարդիք կային:
Սուփրեն որ նրանք բաց արին, նստեցին,
Հաց ու կերակուր առաջներն դրին:
Ամենն էլ իր ձեռն ամանին տվեց,
Փորը հո վաղ էր նրանց անում վեց վեց:
Աման ու բերան ճամփեն բաց արին.
Մեր նոր դոնադին հըլա մտիկ չարին:
Քանի շիլափլավն տաք տաք էր դրած,
Տոլմեն, խաշլամեն, որ դեռ չէր էկած,
Հանկարծ մեկի աչքն ընկավ նըրա վրա.
Տեսավ որ փեշն է ձեռին բռնել նա,
Ամանի պոնկին դընում ու ասում,
«Փե՛շ՝ հաց կե՛ր, քեֆով, ի՞նչ էս վախենում,
Քեզ են էս պատիվն տալիս էս մարդիք,
Ինձ հո չեն սիրում էս շատ պատվելիք:
Կե՛ր ու գլուխդ ա՛ն, փախչինք սրանցից:
Թե չե՛ տըված հացն կառնին մեզանից,
Դու որ կտրատվիս, ոչինչ դարդ չունիմ,
Ես կմնամ ցխումն, էստուց էս փախչիմ.
Մարդին մարդ շինողն որ շորն է էլած,
Գնա՛նք մեր սարը, անիծվի էս հացն»:

ԷՇՆ ՈՒ ՁԻՆ

Էշն մեկ օր պարապ արըշտոտալով,

Երկար անկաջներն թափեթափ տալով,
 Թավալ որ տվեց, մոխրիցն վեր կացավ,
 Թե ի՞նչ տեղ գնա, ինքն էլ չիմացավ:
 Շատ էր էն օրը չունքի գռացել,
 Փորի հարսանիքն արել, կշտացել,
 Մեկ սաղ շաբաթ էր, փալանի երես,
 Կամ դագանակի, բեռնի համ ուտես
 Չէր ընկել աչքովն, քամակը դզվել,
 Դառն օրի ֆիքրը ի՞նչ կքաշեր էլ:
 Էսպես քունն առած, գլուխը ուռած,
 Մեկ դռնով ուզեց, անց կենա, հանկարծ
 Ձիու խրխնջոցն ընկավ անկաջը,
 Լենացրեց շեքը, իլըշաց առաջը.
 Թափ տվեց քշոցն, մեկ թունդ փոշտաց,
 Չունքի գործ չուներ, մեկ կուշտ էլ գռաց: —
 Ու ծանրագոգոթ՝ նա թավլեն մտավ,
 Բարով տվեց ձիուն ու բարովն առավ:
 Տերը տանը չէր իշի բախտիցը:
 Մունջ մունջ բաց արեց նա իր գրիցը:
 Թե ի՞նչպես է ձին էս դաբուլ անում,
 Որ իրան հանում են, մեյդան բերում,
 Շատ անգամ միսը պոկում ու դամշում,
 Որ ոտն ու գլուխը նա միշտ ման գալիս՝
 Դուզ բռնի, տերը վրեն նստելիս:
 «Քեզ պես քյահլան ձին ի՞նչ կանե խրատ.
 Ո՞ւմ համար ես դու սովորում մարիֆաթ:
 Պարկի՛ր քո քեֆին, երբ սիրտդ ուզի,
 Զարթի՛ր դու ճաշին, էդ սիրուն փորի
 Ճարը տե՛ս, շնորքն ի՞նչ մատտահ բան ա.
 Որ քեզ էլ էդպես գլխից հանել ա:
 Տեսնի՛նք՝ աշխարքումն ո՞ւմին են պատվում,
 Նրա՞ն, որ գինին թունգով է լագում.
 Փորը հաստացրել, մեկ բան միտք չանում,
 Լավ ուտում, խմում, նայում իր քեֆին.
 Գիշեր ու ցերեկ բարձին, դռակլին
 Տասը լորանի ու հինգ գազանի
 Գլուխն ու փորը տալիս, որ շնթոխ:

Տեղից վեր կենում, սիրտը քացախած,
Ընկնում դուս ու տուն, որ մեկ բեզարած
Պարկ ռաստ բերի, հետը գրից անի: —
Թե նրան՝ որ իր արևն ու օրը
Մաշում, սևացնում, հանում հոգին, որ
Մեկ կտոր հացի բալքի, տիրանա:
Էն էլ քըթիցը հանողն հանում ա:
Շնորք, մարիֆաթն որ խեր ունենան,
Մկները պետք է փիլիսոփ դառնան:
Մենք որ չենք սովորում, օսա՞լ ենք ապրում,
Ա՛նբախտ՝ մեր գըլուխն շառից ազատում:
Ղորդ ա, մենք էլ մեր չարչարանքն ունինք,
Շնորքի համար չի՛, պետք է որ տանինք:
Բեռըս քամակիցս որ չեն վերցնում,
Ու բրախ տալիս ախպսում, չոլում,
Հավատացի՛ր ինձ՝ հենց իմանում եմ,
Աշխարքն իմ փայն ա, էլ ֆիքր ե՞րբ կանեմ:
Ղուլան ու փալան, ոռտեն ու նոխտա
Էնքան եմ պատին քում, որ էն ա
Բարդանի շալը, ծղնոտ ու կաշի,
Վա՛յ տեր կանչելով քերվում, որ մաշվի:
Հե՛րը անիծած՝ ի՞նչ եմ դարդ անում,
Թող ջանը դուս գա տիրոնչն՝ եմ ասում»: —
«Ձեր սոյն է՛ն սոյը չի, որ բան հասկանա,
Ի՞նչ ասեմ, դդումդ որ լավ ներս գնա»: —
Ձին անսաս նրան պատասխան տվեց.
Ու իշի բերանն էս խոսքովն ցլեց: —
«Ղորդ ա, երբ քանի էս քուռակ էի,
Էնպես քոթագը ինձ չէր դուր գալի.
Ամա որ հիմիկ խելքս էկել, հասել,
Աշխարքի բանը սկսել ճանաչել,
Տեսնում եմ, որ իմ էս կերած հացն էլ
Էս պատիվն, դուլլուդն, որ ինձ տալիս են,
Իմ մարիֆաթի հունարն ա, ու էն
Քոթակ ուտիլը: Որ ինչ սհաթի
Դուս եմ գալիս էս, նայում եմ աղի
Ծառեքը կանգնած, ինձ են սպասում,

Մեջքս թիմարում ու լավ զարդարում:
Թագավոր, իշխան ինձ են մտիկ անում,
Որ նստին վրես, իրանց փառքն ցույց տան:
Առանց ինձ նրանք ի՞նչ օր կունենան:
Քանի՞ ինձ պես ձի, իշի չեմ ասում,
Որ խաթրդ մնա, մեր բանն եմ պատմում,
Քանի՞ բոզ յարու՝ առըխ ու մաշված,
Քամակի ոսկոռքն հենց բիզ բիզ էլած,
Էս օր չոր խոտի կարոտ են մնում,
Տաք գոմի հասրաթ՝ ցրտում ու սովում
Տանջվում, չարչարվում, յա սոված սատկում,
Յա բեռը կրում»: -

«Շնորքն, մարիֆաթն ով ասի, վատ ա,
Գլուխը հաստ ու ծուծը բարակ ա:
Չէ՛ս լսել, ով որ բանից գլուխ ունի,
Ամեն լավ տեղի նա միշտ հասանի:
Էնպես հաստագլուխն՝ որ դու ասում ես,
Փողն ու շորն էս օր թե ձեռիցն առնես,
Պետք է ջուր կրի, կամ համալ դառնա,
Կամ թե չէ սովու դռնեդուռ մուրա:
Շատ դովաթի տերն թե շնորք չունի,
Քոշք, սարայումն էլ շատ վախտ չի գիտի,
Ընչո՞վ իր վախտը որ անց կացնի:
Դուռն է դուս գալիս, ոտն է բեզարում,
Քնում, թե խմում, գլուխը շշմում:
Մեղանում կանգնում, նա թոզ կուլ տալիս:
Բամբասանք անում, մեկին տեսնելիս:
Գրքի հոտ չառել, որ նստի կարթա,
Սիրտն մխիթարվի, միտքը զորանա,
Փեշակ էլ չունի որ հետը ընկնի.
Էսպես ժամանակ, կյանք չկորցնի:
Էսպես ճարակտուր, կամ քնի ձեռին,
Կամ ուրիշ բանի նա ընկած ջանին,
Օրը կորցնում, քիսեն դարդակում,
Իր կյանքն էլ հետը նադդում, սաղացնում:
Ո՛չ կերածն ունի համ, ո՛չ խմածը,
Գլուխը թշշած, սիրտը խառնըված.

Իր ազիզ արևն ինչ քիչ վերջացնում,
Անպետք աշխարքս գալիս, էյ եղ գնում: —
Չէ՛ քանի տերս առաջիս ունիմ,
Որ չի միտք անեմ, քար պետք է ըլիմ.
Թե նա իմ խերն ու ուզել, կամեցել,
Մարիֆաթ, շնորք տվել մեծացրել,
Անշնորք, անկիրթ, բռի կենդանին
Համ այլոց է վնաս, համ իր խեղճ ջանին»: